

Література

1. Бернська конвенція з охорони літературних та художніх творів від 24.07.1971 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051.

2. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU67K05U?ed=1967_07_14.

3. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст. 422. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.

4. Ярослав Гришин та партнери. Охорона авторського права в міжнародному приватному праві. URL: https://gryshyn-partners.com.ua/47_ohorona_avtorskogo_prava.

5. Паризька конвенція з охорони промислової власності від 20.03.1883 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_123.

6. Міжнародні договори України з питань інтелектуальної власності / [упоряд.: А.М. Горнісевич, С.М. Болелій]. Київ: Ін-т інтел. власн. і права, 2013. 442 с.

УДК 347.121.1(043.2)

Савченко В.О., к.ю.н., доцент,
Оксфордський університет, м. Оксфорд, Великобританія,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
м. Харків, Україна

ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Наслідком російської військової агресії в Україні стало порушення основних прав людини. В результаті чого принципи цивільного законодавства стало неможливо застосовувати на окупованих територіях.

У ст. 3 ЦК України закріплено загальні принципи цивільного законодавства: 1) неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини; 2) неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом; 3) свобода договору; 4) свобода підприємницької діяльності, що не заборонено законом; 5) судовий захист цивільних прав та інтересів; 6) справедливість, добросовісність і розумність. Кожен із цих принципів було порушено під час військової агресії. Розглянемо порушення кожного з цих принципів.

1. Принцип неприпустимості свавільного втручання у сферу особистого життя людини. З одного боку, цей принцип передбачає захист свободи волі, яка невідемна від особистого життя людини. З іншого боку,

цей принцип обмежує свободу волі інших учасників правовідносин шляхом заборони свавільного втручання. На окупованих територіях цей принцип порушується через втручання російських військових втручатися в особисте життя людей та порушення фундаментальних прав. Це відбувається при допитах, катуваннях, оглядах та в інших випадках. Фактично, право на особисте життя неможливо реалізувати.

2. Принцип неприпустимості позбавлення права власності слід розуміти через тріаду володіння, користування та розпорядження. Право власності виникає як прояв вільного волевиявлення, оскільки особа свідомо вступає в цивільні правовідносини для створення прав та обов'язків. Зазначений принцип порушується, коли російські військові проникають у приватні будинки та квартири або забирають особисті речі. Такі дії кваліфікуються як пограбування або крадіжка. Фактично це є мародерством та військовим злочином, який унеможлиблює нормальну реалізацію права на приватну власність.

3. Принцип свободи договору передбачає, що сторони добровільно вступають у договірні відносини та створюють одна перед одною нові права та обов'язки. Свобода волі в цьому принципі виступає як обов'язковий критерій визнання правомірності договору. Створення таких відносин під впливом обману, примусу тощо є підставою для визнання правочину недійсним. На окупованих територіях функціонування принципу свободи договору неможливе через відсутність законних державних інститутів та дотримання законодавства. Наприклад, неможливим є укладення договору купівлі-продажу нерухомого майна, використання нотаріальної форми договору або проведення державної реєстрації правочину.

4. Принципу свободи підприємницької діяльності ґрунтується на власному бажанні, на власний розсуд, самостійно, ініціативно, систематично та на власний ризик займатися приватною діяльністю, спрямованою на отримання прибутку. Цей принцип порушується коли російські військові вимагають гроші з підприємців, «збирають» податки, забирають товари, пускають в обіг іноземну валюту (рублі) замість гривні.

5. Принцип судового захисту цивільних прав та інтересів передбачає можливість звернення до органів судової влади. В окупованих містах не працюють українські суди, що унеможлиблює реалізацію цього принципу.

6. Принцип справедливості, добросовісності та розумності є абсолютним проявом свободи волі. Цивільні правовідносини можуть виникати в межах закону, лише коли волевиявлення сторін є свідомим, вільним (невимушеним), чесним. При наявності примусу та небезпеки, зазначений принцип не можливо реалізувати, адже це протирічить його змісту.

На окупованих територіях України фіксується систематичне порушення всіх принципів цивільного законодавства. Важливо зазначити, що відповідно до принципів ООН, відповідальність, за не дотримання національного та міжнародного законодавства і порушення прав людини, покладається на державу, яка фактично контролює територію. Тому, через неможливість українських органів влади захистити права людей на окупованих територіях, обов'язок забезпечення принципів принципів цивільного права покладається на російську федерацію як члена ООН.

УДК 341.232.1/.3(477):355.01(470+571:477)(043.2)

Сіньова Л.М., к.ю.н., доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна

ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Конституція України гарантує громадянам право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.

Одним із напрямків трансформацій сфери соціального захисту, направлених на післявоєнне відновлення України, може стати впровадження універсальної соціальної допомоги, яка залежатиме від рівня доходів та складу домогосподарства, і гарантуватиме мінімально необхідний для життя рівень, в першу чергу, непрацездатним людям [1]. З квітня 2023 року в Україні має бути запроваджена універсальна соціальна допомога, яка гарантуватиме мінімально необхідний для життя рівень, в першу чергу, непрацездатним людям.

Таким чином, в Україні хочуть посилити систему соціального захисту населення – для цього впровадять так звану універсальну державну соціальну допомогу. Про завершення роботи над відповідним законопроектом заявили у Міністерстві соціальної політики. Універсальна соціальна допомога має об'єднати різні види допомог та забезпечити виконання ратифікованої Україною Конвенції Міжнародної організації праці № 102 про мінімальні норми соціального забезпечення [2]. Підставою для надання допомоги є складні життєві обставини – обставини, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких вона не може подолати самотійно. До таких відносяться інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку зі старістю або